19 OKTOBER 2026

CONCEPT BOARDLETTER 2026

Gemeente Lansingerland

Aan:
Gemeente Lansingerland
T.a.v. de gemeenteraad
Tobias Asserlaan 1
2662 SB BERGSCHENHOEK

Rotterdam, 19 oktober 2026
Kenmerk: AK/JWB/RAxxx

Geachte leden van de gemeenteraad,

In het kader van de door u aan ons verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening 2026 van gemeente Lansingerland brengen wij met deze boardletter verslag uit over onze bevindingen naar aanleiding van onze interim-controle. Voor een nadere omschrijving van onze opdracht, de reikwijdte en aanpak van onze controle en overige afspraken verwijzen wij naar de opdrachtbevestiging 2026. De samenwerking met de ambtelijke organisatie ervaren wij als plezierig en onderzoekend.

Deze boardletter bevat onze belangrijkste bevindingen en aanbevelingen ten aanzien van de processen binnen gemeente Lansingerland en de daarin opgenomen beheersingssystemen. In deze rapportage richten wij ons met name op mogelijke verbeterpunten in de bedrijfsvoering en de processen die wij hebben onderzocht in het kader van de controle van de jaarrekening. Dit heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de interne beheersing en het zelfcontrolerend vermogen binnen de organisatie. Tijdens onze bezoeken aan gemeente Lansingerland komen wij ook in aanraking met andere ontwikkelingen van de organisatie en bedrijfsvoering. In deze boardletter besteden we daarom ook aandacht aan ontwikkelingen op andere gebieden dan de processen.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

F.P. (Arne) Koole MSc RA
Partner

Inhoudsopgave

01

Dashboard interim-controle

02

Ontwikkelingen en aandachtspunten

03

Observaties en bevindingen interim-controle

1. Dashboard interim-controle

1.1 Dashboard interim-controle

INTERNE BEHEERSING

We hebben een constructieve samenwerking ervaren. De kwaliteit van de oplevering is goed

Tijdens de interim-controle 2026 hebben wij de samenwerking weer als constructief en plezierig ervaren. De kwaliteit en tijdigheid van de oplevering zijn (goed) op orde.

De interne beheersing is van voldoende niveau. Er wordt zichtbaar gewerkt aan verbetering

We concluderen dat de interne beheersing en controleomgeving van Lansingerland, voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole, van voldoende niveau is, rekening houdend met de werkzaamheden van de VIC achteraf. Lansingerland beschikt over een goed functionerende derdelijnscontrole (VIC). We onderstrepen de interne ambitie om meer te beleggen in de eerste en tweede lijn.

Lansingerland werkt actief aan de doorontwikkeling van de interne beheersing

We constateren dat Lansingerland de doorontwikkeling van de organisatie belangrijk vindt. Dit zien we bijvoorbeeld terug bij de uitbreiding van de implementatie van het 3-lijnenmodel binnen een aantal teams en het project om te komen tot een contractenbank en verplichtingenadministratie om de beheersing van o.a. de naleving van (EU-)aanbestedingsrichtlijnen in de lijn te borgen.

SPEERPUNTEN COMMISSIE BEGELEIDING ACCOUNTANTS CONTROLE (BAC)

Toepassing AI

Tijdens de interim-controle 2026 hebben wij specifiek aandacht gegeven aan de mate waarin de invoering van AI binnen gemeente Lansingerland op een beheerste wijze plaatsvindt. Hierbij is o.a. aandacht gegeven aan de vraag in hoeverre gemeente Lansingerland (reeds) compliant is aan de Europese AI Act (zie verdere toelichting in paragraaf 2.1). Onze belangrijkste observaties zijn:

- Alhoewel het AI-beleid nog niet definitief is vastgesteld, en wij het AI-beleid dus (nog) niet inhoudelijk hebben kunnen beoordelen, zien wij goede ontwikkelingen die bijdragen aan een beheerste invoering van AI binnen Lansingerland.
- Aandachtspunten zijn (niet limitatief):
  - het opstellen van een centraal AI-register (incl. risicoanalyses en beheersmaatregelen); en
  - het verder formaliseren van het opleidings- en bewustwordingsprogramma met betrekking tot AI.

GR Bleizo

Van belang is dat de GR Bleizo na vaststelling van de nieuwe ontwikkelstrategie in 2026 beschikt over een (geactualiseerde) grondexploitatieberekening die gebaseerd is op de meest actuele en geformaliseerde uitgangspunten. Specifiek op verzoek van de BAC zullen wij aandacht hebben voor de (kwaliteit van de) ramingen. De uitkomsten van ons onderzoek in dit kader zullen wij rapporteren in ons accountantsverslag 2026.

ONTWIKKELINGEN & AANDACHTSPUNTEN

Geen (aanwijzingen of signalen van) fraude geïdentificeerd

- Gemeente Lansingerland heeft de basis v.w.b. frauderisicobeheersing op orde. Verdere verbetering wordt vormgegeven via de actualisatie van de interne frauderisicoanalyse die naar verwachting in het eerste kwartaal 2027 gereed is.

Wijzigingen en ontwikkelingen in wet- en regelgeving

- Actualisatie algemeen accountantsprotocol financiële productieverantwoording Wmo en Jeugdwet 2026: ondergrens blijft (ook voor 2027) € 200.000 en wordt niet gelijkgesteld aan USK.
- Aandachtspunten bij overgang van SiSa-regeling M16 naar DFR-financiering (SiSa-regeling M44).
- Enkele ontwikkelingen vanuit de actualisatie van de notities Materiële vaste activa en Structurele en incidentele baten en lasten (zie paragraaf 2.3).

Aandachtspunt voor de nieuwe bestuursperiode

- Wij adviseren bij het opstellen van het collegeprogramma de balans tussen de uitvoeringskracht van de gemeente en de bestuurlijke ambities in de grip te houden (zie paragraaf 2.2).

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN SIGNIFICANTE PROCESSEN

M.b.t. de materiële processen resteert één bevinding met prioriteit ‘hoog’

Gemeente Lansingerland heeft in 2026 de interne beheersing verder verbeterd. Van de openstaande bevindingen vanuit voorgaand jaar zijn drie bevindingen opgevolgd en wordt nog gewerkt aan de opvolging van enkele bevindingen. We hebben deze interim-controle geen nieuwe bevindingen geïdentificeerd. Er resteert één bevinding met prioriteit ‘hoog’:

- Inkopen en aanbesteden: geen zichtbare beoordeling van prestatielevering in de lijn afgedwongen en geen centrale beheersmaatregelen m.b.t. aanbestedingen. Binnen de gemeente wordt gewerkt aan de implementatie van een contractenbank en verplichtingenadministratie om de beheersing van o.a. de naleving van (EU-) aanbestedingsrichtlijnen op termijn in de lijn te borgen (zie paragraaf 3.3).

M.b.t. de IT resteert één bevinding met prioriteit ‘middel’

- In Key2Financiën hebben wij vastgesteld dat de financial controllers over superuser rechten beschikken, waarbij de verhoogde rechten dus zijn toegekend aan medewerkers met een rol binnen de lijnorganisatie. Eén superuser heeft bijv. (ongewenst) een rol in het betaalproces (zie paragraaf 3.4).

2. Ontwikkelingen en aandachtspunten

2.1 Speerpunten Commissie Begeleiding Accountants Controle (BAC)

2.2 Aandachtspunten 2026

2.3 Wijzigingen en ontwikkelingen in wet- en regelgeving

2.1 Speerpunten Commissie Begeleiding Accountants Controle (BAC)

De belangrijkste speerpunten voor de jaarrekening(controle) zijn op 16 september 2026 besproken met de BAC en opgenomen in ons dienstverleningsplan 2026.

Het dienstverleningsplan 2026 is door ons op 16 september 2026 toegelicht in de Commissie Begeleiding Accountants Controle (BAC). In aanvulling op de reguliere aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole 2026 heeft de BAC ons de volgende speerpunten meegegeven:

SPEERPUNT
GR Bleizo: Van belang is dat de GR Bleizo na vaststelling van de nieuwe ontwikkelstrategie (naar verwachting in 2027) beschikt over een (geactualiseerde) grondexploitatieberekening die gebaseerd is op de meest actuele en geformaliseerde uitgangspunten. Specifiek op verzoek van de BAC zullen wij aandacht hebben voor de (kwaliteit van de) ramingen. De uitkomsten van ons onderzoek in dit kader zullen wij rapporteren in ons accountantsverslag 2026.
Toepassing AI: De toepassing van kunstmatige intelligentie (AI) is in toenemende mate zichtbaar in de dagelijkse praktijk binnen de overheid. Specifiek op verzoek van de BAC onderzoeken wij de beheersing binnen gemeente Lansingerland omtrent de toepassing van AI. In de onderstaande paragrafen rapporteren wij onze bevindingen in dit kader.

De toepassing van kunstmatige intelligentie (AI) is in toenemende mate zichtbaar in de dagelijkse praktijk binnen de overheid

De toepassing van AI is in toenemende mate zichtbaar in de dagelijkse praktijk binnen de overheid. Gemeenten zetten AI in voor de dienstverlening aan burgers, maar ook om de werkdruk van kantoorpersoneel te verlagen. Gemeente Lansingerland zet vooralsnog beperkt in op AI, maar vanuit onze rol wijzen wij de organisatie graag op de risico's. Denk hierbij aan ethische vraagstukken, privacy- en cyberbeveiligingsrisico's en mogelijke financiële consequenties. Het is belangrijk te benadrukken dat deze risico's beheersbaar zijn, mits ze tijdig worden geïdentificeerd en adequaat worden gemanaged. Wij adviseren daarom om aandacht te hebben voor:

- AI-doelstellingen en strategieën: uitgewerkte keuzes in de manier waarop AI wordt ingezet om waarde te creëren voor de organisatie en bedrijfsdoelstellingen te behalen, bijvoorbeeld in beleid en AI-routekaart;
- Risicoanalyse: voor inzicht in de relevante AI-risico's voor de organisatie, zoals het behalen van de bedrijfsdoelstellingen, kwaliteit, reputatie, informatiebeveiliging, kosten en compliance;
- Beheersingsmaatregelen: acties en controles zoals AI-beleid, vereisten voor de selectie van AI-oplossingen, de inzet van AI-technologieën, de configuratie van AI-oplossingen en training van het model. Denk aan het trainen van medewerkers, monitoring van AI-oplossingen en het leren afhandelen van incidenten. De Europese AI Act en de ISO42001 kunnen gebruikt worden om beheersingsmaatregelen te bepalen.

Europese AI Act voor het gebruik en de ontwikkeling van vele typen (AI)

Zowel organisaties die AI toepassen (gebruikers) als aanbieders (ontwikkelaars) dienen de Europese AI Act te volgen, naast importeurs en distributeurs. In de verordening zijn meerdere vereisten en verboden opgenomen, zoals 'AI-geletterdheid', transparantieverplichting en verboden toepassingen van AI. De AI-wet introduceert geen regels voor AI die als minimaal of geen risico wordt beschouwd, zoals spamfilters. Een chatbot met geïntegreerde tekst- en beeldgenerator is een bekend voorbeeld van een veelgebruikte AI-oplossing die onder de regelgeving valt. De Europese AI Act heeft doelen als de bescherming van grondrechten van de mens en gelijke mogelijkheden van AI in de EU-lidstaten. Sinds 2 februari 2025 zijn de eerste vereisten van de Europese AI-verordening van kracht, waaronder AI-geletterdheid en het verbod op bepaalde AI-toepassingen. Op 2 augustus 2025 zijn de vereisten voor nieuwe AI-systemen voor algemene doeleinden in werking getreden. In 2026 volgen de vereisten op het gebied van transparantie en registratie, en in 2027 treden de vereisten voor hoog-risico-AI in werking. Op de volgende pagina geven wij onze observaties, o.a. in hoeverre gemeente Lansingerland (reeds) compliant is aan de Europese AI Act, weer.

2.1 Speerpunten Commissie Begeleiding Accountants Controle (BAC)

Alhoewel het AI-beleid nog niet definitief is vastgesteld, en wij het AI-beleid (nog) niet inhoudelijk hebben kunnen beoordelen, zien wij goede ontwikkelingen die bijdragen aan een beheerste invoering van AI binnen Lansingerland.

In de onderstaande tabel hebben wij onze bevindingen in het kader van het gebruik van Artificial Intelligence (AI) binnen gemeente Lansingerland samengevat:

ONZE BEVINDINGEN IN HET KADER VAN HET GEBRUIK VAN ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI)		
Aandachtsgebieden	**2026**	**Evaluatie**
Vastgesteld AI-beleid door directie college en raad met verantwoordelijkheden. Tevens instemmingsrecht vanuit de OR	NEW / ●	Gemeente Lansingerland werkt momenteel aan de uitwerking van haar AI-beleid. In het beleid worden uitgangspunten vastgelegd ten aanzien van het verantwoord gebruik van AI en wordt invulling gegeven aan de vereisten uit de Europese AI Act. Ten tijde van de interim-controle had de gemeente het AI-beleid nog in (bestuurlijke) afstemming binnen de (ambtelijke) organisatie. Rollen en verantwoordelijkheden zijn op onderdelen als informatiebeveiliging en privacy reeds belegd binnen bestaande functies, maar dienen nog nader te worden uitgewerkt binnen het integrale AI-beleid van de gemeente. Alhoewel het AI-beleid nog niet definitief is vastgesteld, en wij het AI-beleid dus (nog) niet inhoudelijk hebben kunnen beoordelen, zien wij dit als een goede ontwikkeling die bijdraagt aan een beheerste invoering van AI binnen gemeente Lansingerland.
Vastgelegde kaders voor aanschaf, ontwikkeling en gebruik van AI	NEW / ●	Gemeente Lansingerland hanteert kaders voor de aanschaf, ontwikkeling en toepassing van AI-oplossingen. Nieuwe AI-oplossingen worden veelal eerst in pilotvorm getest, waarna validatie plaatsvindt voordat bredere implementatie wordt overwogen. Daarnaast zijn afspraken gemaakt rondom privacy, informatiebeveiliging en compliance. De gemeente heeft aangegeven het huidige beleid op te splitsen in een strategisch AI-beleid en een uitvoeringskader waarin o.a. beheersmaatregelen en praktische richtlijnen voor gebruik worden uitgewerkt. Wij zijn van mening dat hiermee een belangrijke stap is gezet naar een meer uniforme en gecontroleerde inzet van AI binnen de gemeente. Wij hebben begrepen dat binnen gemeente Lansingerland afspraken zijn gemaakt over het gebruik van AI binnen de organisatie. Toegang tot publieke AI-toepassingen is daarbij niet technisch afgesloten, maar voor het gebruik van chatbots is een richtlijn opgesteld. Voor AI-toepassingen die binnen de organisatie worden ingezet, vindt beoordeling en besluitvorming plaats via het portfoliomanagement. Hierdoor is het gebruik van AI momenteel voornamelijk beperkt tot een aantal centraal aangeschafte toepassingen en lopende pilots. Op basis van onze gesprekken hebben wij geen aanwijzingen gekregen dat andere AI-toepassingen worden ingezet binnen de gemeente.
Aanwezigheid algoritmeregister waaruit blijkt wie waar welke AI toepassingen gebruikt	NEW / ●	Wij constateren dat een centraal algoritmeregister aanwezig is waarin de toegestane toepassingen, het doel van gebruik, de verantwoordelijke organisatieonderdelen en de uitgevoerde risicoanalyses zijn vastgelegd. Daardoor is sprake van een volledig en actueel overzicht waarmee gemeente Lansingerland de inzet van AI aantoonbaar kan monitoren en verantwoorden. Wij adviseren dit register actueel te houden, zodat inzicht bestaat in welke AI-toepassingen worden gebruikt, voor welke doeleinden deze worden ingezet en welke risicoanalyses en beheersmaatregelen hieraan zijn gekoppeld.
Risicoanalyse per AI-toepassing (AVG/NIS2/ethisch/financieel/ etc.)	NEW / ●	Voor de nieuwe AI-toepassingen en pilots bestaat aandacht voor risicoanalyse en beheersing. Hierbij wordt onder andere aandacht besteed aan privacyaspecten, persoonsgegevens, informatiebeveiliging en compliance. Voor toepassingen zoals SafeGPT zijn aanvullende waarborgen getroffen om de verwerking van persoonsgegevens te beheersen. Daarnaast worden nieuwe AI-initiatieven eerst beoordeeld en middels een pilot getest voordat deze in de gehele organisatie worden geïmplementeerd. De verdere uitwerking van de risicoanalyse zal onderdeel worden van het uitvoeringskader (zie hiervoor).
Trainingen bewustwording medewerkers	NEW / ●	Gemeente Lansingerland besteedt aandacht aan AI-geletterdheid en bewustwording onder medewerkers. Medewerkers die betrokken zijn bij specifieke AI-toepassingen ontvangen gerichte instructies en begeleiding. Daarnaast zijn meerdere medewerkers opgeleid in informatie- en cybersecurityfuncties die betrokken zijn bij AI-implementaties. Wel zijn verdere stappen nodig om de AI-geletterdheid binnen de gehele organisatie verder te versterken. Vanwege de toenemende eisen vanuit de Europese AI Act adviseren wij om het opleidings- en bewustwordingsprogramma met betrekking tot AI verder te formaliseren en periodiek te actualiseren.
Conclusie	●	**Alhoewel het strategisch AI-beleid en uitvoeringskader nog niet definitief is vastgesteld, en wij het AI-beleid en uitvoeringskader (nog) niet inhoudelijk hebben kunnen beoordelen, zien wij goede ontwikkelingen die bijdragen aan een beheerste invoering van AI binnen Lansingerland. Een aandachtspunt is het verder formaliseren van het opleidings- en bewustwordingsprogramma met betrekking tot AI.**

— geen waarneming NEW nieuwe bevinding ● ontoereikend ● onderhanden ● beperkte verbetermogelijkheden ● toereikend

2.2 Aandachtspunten 2026

Wij adviseren bij het opstellen van het collegeprogramma de balans tussen de uitvoeringskracht van de gemeente en de bestuurlijke ambities in de grip te houden.

Het collegeprogramma van gemeente Lansingerland is in ontwikkeling en zal naar verwachting in januari 2027 gereed zijn

De overgang naar een nieuwe collegeperiode brengt niet alleen bestuurlijke veranderingen met zich mee, maar heeft ook invloed op diverse lopende trajecten en beleidsmatige opgaven. Daarbij denken wij onder meer aan de uitvoering en actualisatie van het collegeprogramma, de totstandkoming van de begroting 2027 en het borgen van de continuïteit van ingezette verbetermaatregelen en organisatieontwikkelingen. Daarnaast zijn er relevante externe ontwikkelingen die de komende periode aandacht vragen, zoals de toenemende structurele begrotingsdruk vanaf 2028, de risico's binnen de grondexploitaties, de realisatie van de woningbouwopgave en de gevolgen van netcongestie voor ruimtelijke ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen onderstrepen het belang van een zorgvuldige overdracht tussen bestuursperiodes, zodat strategische doelstellingen, verbeterinitiatieven en beheersmaatregelen ook na de bestuurswisseling voortvarend kunnen worden voortgezet.

Wij zien dat veel gemeenten aan het begin van een bestuursperiode ambitieuze doelstellingen formuleren in het collegeprogramma. Voor gemeente Lansingerland geldt dat het nieuwe collegeprogramma nog in ontwikkeling is en naar verwachting in het eerste kwartaal 2027 gereed zal zijn. Hierdoor bevindt de gemeente zich in een fase waarin keuzes ten aanzien van ambities, prioriteiten en beschikbare uitvoeringscapaciteit nog nader worden uitgewerkt.

In de praktijk blijkt dat de uitvoeringskracht van een gemeente niet altijd in balans is met de bestuurlijke ambities die worden geformuleerd. Daarnaast worden gemeentelijke projecten beïnvloed door externe factoren, zoals arbeidsmarktkrapte, netcongestie en stikstofproblematiek. Hierdoor bestaat het risico dat projecten vertraging oplopen, prioriteiten verschuiven en beoogde maatschappelijke effecten later of slechts gedeeltelijk worden gerealiseerd.

Dit thema vraagt om het maken van expliciete keuzes en het periodiek heroverwegen van prioriteiten wanneer interne of externe omstandigheden daarom vragen. Daarbij is het van belang dat per opgave helder is welke resultaten worden nagestreefd, welke capaciteit en financiële middelen daarvoor beschikbaar zijn en welke bestuurder en ambtelijk opdrachtgever verantwoordelijk zijn voor de realisatie.

Wij onderschrijven de positieve ontwikkeling dat de gemeente voornemens is het collegeprogramma vanaf 2027 door te ontwikkelen naar een meer continu en integraal sturingsproces. Hiermee wordt het programma minder een periodieke rapportage en meer een dynamisch instrument waarmee de voortgang op beleidsdoelen gedurende het jaar kan worden gevolgd. Door uitvoering, financiën en risico's in samenhang te monitoren, ontstaat beter inzicht in de realisatie van de ambities uit het collegeprogramma en kan tijdig worden bijgestuurd wanneer ontwikkelingen daarom vragen.

Grip op de uitvoering van bestuurlijke ambities van gemeente Lansingerland vraagt om duidelijke verantwoordings- en sturingsinformatie

Voor de gemeenteraad vormt het collegeprogramma een belangrijk instrument om invulling te geven aan de kaderstellende en controlerende rol. Om deze rol effectief uit te oefenen is het van belang dat de raad niet uitsluitend wordt geïnformeerd over uitgevoerde activiteiten, maar vooral inzicht krijgt in de mate waarin de beoogde maatschappelijke effecten en bestuurlijke doelstellingen worden gerealiseerd. Wij adviseren de raad daarom met het college duidelijke afspraken te maken over de wijze waarop over de voortgang van het collegeprogramma wordt gerapporteerd. Daarbij kan worden gedacht aan periodieke rapportages waarin expliciet aandacht wordt besteed aan de voortgang van prioriteiten, de benutting van capaciteit en middelen, de belangrijkste risico's en eventueel noodzakelijke keuzes of bijstellingen. Op deze manier wordt de raad in staat gesteld tijdig invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende verantwoordelijkheden.

2.2 Aandachtspunten 2026

Wij adviseren de raad om bij de behandeling van begrotingen, bestuursrapportages en jaarrekeningen expliciet aandacht te besteden aan de relatie met het collegeprogramma.

Verder adviseren wij de raad om bij de behandeling van begrotingen, bestuursrapportages en jaarrekeningen expliciet aandacht te besteden aan de relatie met het collegeprogramma. Hierdoor ontstaat een duidelijke verbinding tussen de bestuurlijke ambities, de daarvoor beschikbare middelen, de feitelijke uitvoering en de uiteindelijke maatschappelijke resultaten. Dit versterkt de transparantie richting inwoners en draagt bij aan een betere bestuurlijke verantwoording gedurende de gehele bestuursperiode. Zes kritische succesvragen voor de raad:

- Welke drie tot vijf prioriteiten hebben absolute voorrang?
- Welke ambities worden bewust niet of later uitgevoerd?
- Welke capaciteit is beschikbaar en waar zitten knelpunten?
- Hoe en wanneer wordt de raad geïnformeerd over afwijkingen?
- Welke concrete maatschappelijke resultaten moeten aan het einde van de bestuursperiode zichtbaar zijn?
- Hoe wordt geborgd dat financiële middelen, uitvoeringscapaciteit en bestuurlijke ambities gedurende de hele bestuursperiode met elkaar in balans blijven?

Projectbeheersing van project Wilderszijde opgezet, duidelijke kaders beschikbaar; advies is om in gesprek te blijven

De gemeente Lansingerland werkt aan een omvangrijke grondexploitatie Wilderszijde die een belangrijke bijdrage moet leveren aan de ruimtelijke, economische en maatschappelijke ontwikkeling van de gemeente. Voor de uitvoering van dit project is een projectorganisatie ingericht en zijn kaders opgesteld voor projectbeheersing, risicomanagement en voortgangsrapportage. Op basis van onze bevindingen achten wij de opzet van de projectbeheersing passend voor de huidige fase van het project. De beoogde afsluitdatum van de grondexploitatie Wilderszijde is vastgesteld op 31 december 2034, waardoor nog sprake is van een relatief lange resterende looptijd. Vanwege de omvang, maatschappelijke impact en financiële belangen heeft de gemeente het project aangemerkt als een risicovol project, zoals blijkt uit het memo risicoanalyse grondexploitaties MPG 2026. De gemeenteraad ontvangt periodiek inzicht in de voortgang, risico's en financiële ontwikkelingen van de grondexploitaties via de jaarlijkse MPG en de reguliere planning-en-controlcyclus, waaronder de begroting.

Wij adviseren om bij de verdere uitvoering van het project de door de raad vastgestelde kaders voor het melden en voorleggen van afwijkingen consequent toe te passen en daarbij relevante ontwikkelingen in planning, scope en risicopositie tijdig en in samenhang mee te nemen. Advies is ook het gesprek met de (nieuwe) raad en het college in dit kader te blijven voeren. Hiermee wordt geborgd dat de raad tijdig wordt betrokken wanneer ontwikkelingen aanleiding geven tot bijsturing of nadere besluitvorming.

2.3 Wijzigingen en ontwikkelingen in wet- en regelgeving

Begrotingssubsidies en incidentele subsidies: voor begrotingsjaren 2026 en 2027 acties vereist. Aandachtspunten bij overgang van SiSa-regeling M16 naar DFR-financiering (SiSa-regeling M44).

Begrotingssubsidies en incidentele subsidies: voor begrotingsjaren 2026 en 2027 acties vereist

In de afgelopen periode hebben zich ontwikkelingen voorgedaan rondom de verstrekking van begrotingssubsidies en incidentele subsidies. De Raad van State heeft in juli 2025 geoordeeld dat begrotingssubsidies onder omstandigheden als een schaars publiek recht kunnen worden aangemerkt. Hierdoor kan sprake zijn van een verplichting om potentiële gegadigden gelijke kansen te bieden en de voorgenomen subsidieverlening vooraf openbaar te maken. Daarna heeft de Commissie BBV zich in het voorjaar van 2026 over dit onderwerp uitgelaten. Momenteel wordt gewerkt aan een BADO-notitie die verdere duiding geeft aan het handelingsperspectief bij schending van de mededingseis bij (begrotings)subsidies. Dit memo zal praktische kaders geven hoe te handelen. De ontwikkelingen kunnen gevolgen hebben voor de rechtmatigheid van verstrekte subsidies door gemeente Lansingerland wanneer geen of onvoldoende mededingingsruimte is geboden. Wij adviseren gemeente Lansingerland daarom om tijdig te inventariseren welke begrotingssubsidies en incidentele subsidies mogelijk onder deze ontwikkelingen vallen en te beoordelen of wordt voldaan aan de vereisten van transparantie en gelijke kansen. Hierbij is het onder andere van belang of de voorgenomen subsidieverleningen tijdig openbaar zijn gemaakt en of gemotiveerd onderbouwd kan worden dat slechts één serieuze gegadigde in aanmerking komt voor de betreffende subsidie.

De gevolgen voor de rechtmatigheidsverantwoording stond daarnaast als onderwerp eind september 2026 op de agenda van de Sectorcommissie Decentrale Overheden (SDO). In het kader van (mogelijke) onrechtmatigheden wordt de volgende lijn gehanteerd (formele communicatie hierover volgt via de commissie BBV):

- Begrotingsjaar 2026: in het kader van de rechtmatigheid van de verstrekte subsidies gaat voor begrotingsjaar 2026 de volgende lijn gehanteerd worden. Als gemeenten niet publiceren en niet overwegen waarom geen sprake is van een potentiële benadeelde partij is sprake van een formele rechtmatigheidsfout die eventueel in de paragraaf bedrijfsvoering wordt vermeld.
  - Als de gemeente wel publiceert en wel overweegt waarom geen sprake is van een potentiële benadeelde partij is er geen sprake van een onrechtmatigheid.
- Begrotingsjaar 2027: voor begrotingsjaar 2027 vragen wij aandacht voor het tijdig openbaar maken van voorgenomen subsidieverleningen, waarbij gemotiveerd onderbouwd is dat slechts één serieuze gegadigde in aanmerking komt. Indien meerdere gegadigden in aanmerking kunnen komen, geldt als uitgangspunt voor de rechtmatigheid dat de gemeente mededingingsruimte biedt door middel van een openbare en transparante verdelingsprocedure. Handvatten hiervoor (meer in detail) verwachten wij met het verschijnen van de BADO-notitie begin oktober 2026.

Overgang van SiSa-regeling M16 naar DFR-financiering: voor 1 november 2026 kenbaar maken of Lansingerland hier voor 2026 al aanspraak op wil maken

Per 1 juli 2026 is de nieuwe financieringssystematiek Doelgroep Flexibele Regeling (DFR) ingevoerd als opvolger van de specifieke uitkering M16. De DFR kent een bredere doelgroep dan uitsluitend Oekraïense ontheemden en beoogt gemeenten meer flexibiliteit te bieden bij de uitvoering van opvang- en huisvestingstaken. De overgang van M16 naar DFR brengt inhoudelijk relatief beperkte wijzigingen met zich mee. De belangrijkste verandering betreft de financiële verantwoording. Waar onder de M16-regeling de bijdrage werd verantwoord op basis van het kasstelsel, vindt de verantwoording binnen de DFR plaats op basis van het baten-lastenstelsel. Hierdoor sluiten baten en lasten beter aan op het boekjaar waarop zij betrekking hebben, maar neemt ook het belang toe van een juiste periodetoerekening en dossiervorming. Gemeenten hebben in 2026 nog de mogelijkheid om gebruik te blijven maken van de bestaande M16-regeling of reeds per 1 juli 2026 over te stappen naar de nieuwe DFR-systematiek, die wordt verantwoord via regeling M44. Vanaf 2027 vindt de financiering in alle gevallen plaats via de M44-regeling. Om vanaf 2026 gebruik te kunnen maken van de nieuwe regeling dient de gemeente uiterlijk vóór 1 november 2026 kenbaar te maken dat zij hier aanspraak op wil maken.

2.3 Wijzigingen en ontwikkelingen in wet- en regelgeving

Enkele ontwikkelingen vanuit de actualisatie van de notities Materiële vaste activa en Structurele en incidentele baten en lasten. Collegewisselingen kunnen leiden tot materiële mutaties in de APPA-voorziening.

Wij adviseren gemeente Lansingerland tijdig te beoordelen welke regeling van toepassing is en de gevolgen voor de financiële administratie, verantwoording en interne beheersing inzichtelijk te maken, zodat een zorgvuldige overgang naar de nieuwe systematiek kan worden geborgd.

Restwaarde bij circulaire bouw: wordt meegenomen in de geactualiseerde notitie Materiële vaste activa van de commissie BBV

Invest NL heeft een model ontwikkeld waarmee de restwaarde van een actief bepaald kan worden bij circulaire bouw. Dit model / deze berekening kan onder andere in de transitie van de onderwijshuisvesting een goed uitgangspunt zijn voor bepaling van de restwaarde van de betreffende gebouwen. Het doel van dit model is een transparante, herleidbare en breed toepasbare methodiek voor bepaling van restwaarden. Verschillende organisaties waaronder een aantal gemeenten passen dit al toe. Omdat circulair bouwen ook speelt bij de gemeente Lansingerland geven wij de toepassing van dit model in de toekomst graag als aandachtspunt mee. Een generieke methode hanteren is conform uitspraak van de commissie BBV niet toegestaan. De afschrijvingstermijn wordt bepaald door de gebruiksduur van het actief en niet de eventuele restwaarde. Momenteel wordt door de commissie BBV aan de actualisatie van de Notitie Materiële vaste activa gewerkt waarin dit thema wordt opgenomen.

Actualisatie notitie Structurele en incidentele baten en lasten

De Commissie BBV heeft de notitie Structurele en incidentele baten en lasten geactualiseerd (eind 2025). De bepalingen en richtlijnen van deze notitie treden in werking met ingang van het begrotingsjaar 2027. Naast tekstuele aanpassingen en het verwerken van de vragen en antwoorden die de Commissie BBV tot en met 1 april 2025 heeft ontvangen en beantwoord, is de notitie op diverse punten inhoudelijk gewijzigd. Zo is de tabel voor de presentatie van het structurele begrotingssaldo vernieuwd en is een voorbeeld opgenomen hoe dit saldo op een praktische en inzichtelijke wijze gepresenteerd kan worden. Daarnaast is de toelichting van drie posten met een specifieke handelwijze duidelijker beschreven (mutaties reserves, budgetoverheveling en onderuitputting). Aangezien de begroting 2027 van gemeente Lansingerland ten tijde van onze werkzaamheden nog in ontwikkeling was, hebben wij nog niet kunnen vaststellen in hoeverre de geactualiseerde richtlijnen volledig zijn verwerkt. Wij adviseren de gemeente bij de verdere uitwerking van de begroting 2028 expliciet aandacht te besteden aan de toepassing van de vernieuwde voorschriften, zodat de presentatie en toelichting van structurele en incidentele baten en lasten aansluiten op de meest recente BBV-richtlijnen.

Bestuurswisselingen kunnen leiden tot materiële mutaties in de voorziening voor pensioenaanspraken van politieke ambtsdragers

Op 3 december 2025 heeft de BBV naar aanleiding van een Q&A over de voorzieningen voor pensioenaanspraken politieke ambtsdragers de volgende stellige uitspraak gedaan: “In de jaarrekening dient een toelichting te worden opgenomen waarin de mogelijkheid voor eventuele vrijval van de voorziening door bijvoorbeeld rentestijging wordt benoemd alsmede de einddatum waarop de overdracht naar het ABP plaatsvindt”. Bij de vaststelling van de pensioenvoorziening is het van belang dat de gehanteerde uitgangspunten en parameters actueel en passend zijn bij de specifieke situatie van de gemeente. Dit geldt in het bijzonder voor kleinere gemeenten waar sprake is van relatief veel wisselingen van wethouders, aangezien wijzigingen in personele samenstelling hier een relatief grote impact kunnen hebben op de hoogte van de voorziening. Daarnaast wijzen wij erop dat in de komende jaren (2026 en 2027) substantiële wijzigingen in de uitgangspunten kunnen optreden, onder andere als gevolg van verkiezingen en daarmee samenhangende bestuurswisselingen. Dergelijke wijzigingen kunnen leiden tot materiële mutaties in de omvang van de pensioenvoorziening.

Wij adviseren gemeente Lansingerland hier tijdig rekening mee te houden en deze ontwikkelingen actief te monitoren. Momenteel wordt gewerkt aan de nadere uitwerking van wetgeving rondom de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

2.3 Wijzigingen en ontwikkelingen in wet- en regelgeving

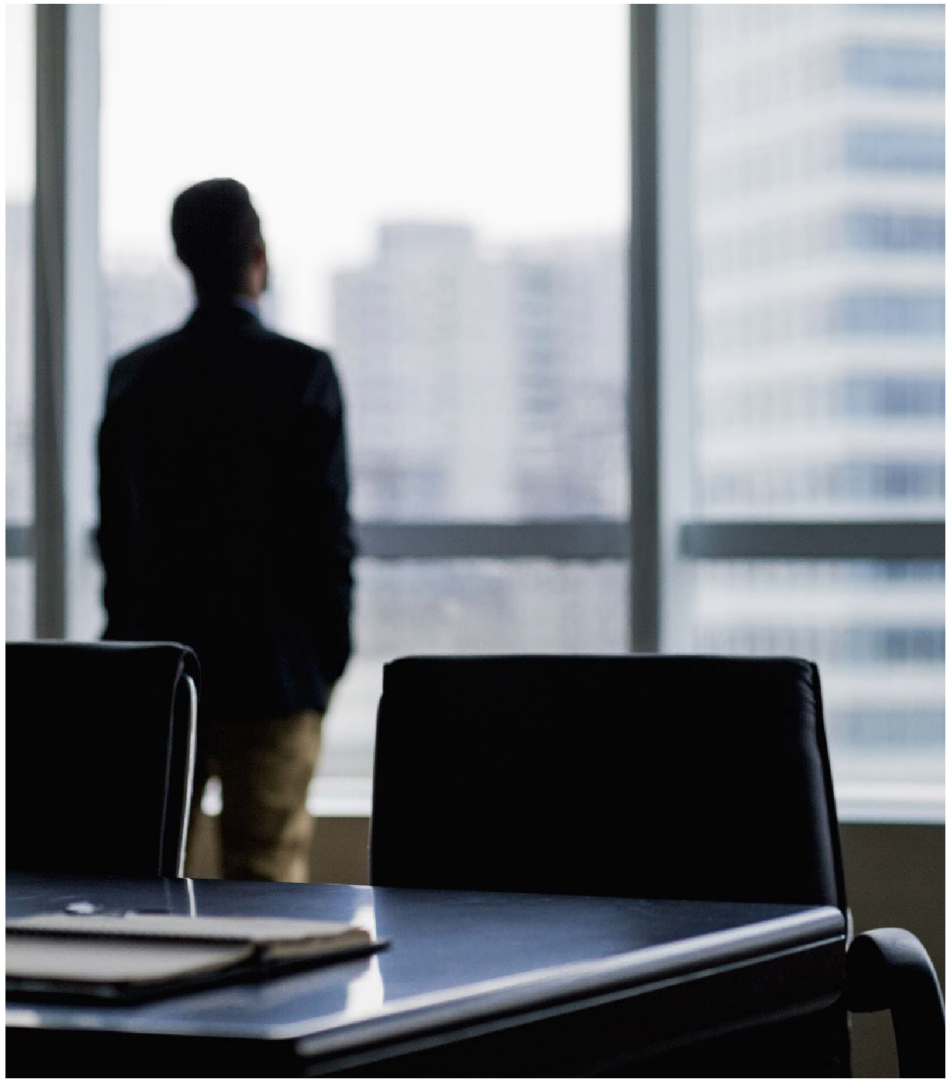
Actualisatie algemeen accountantsprotocol financiële productieverantwoording Wmo en Jeugdwet 2026: ondergrens blijft (ook voor 2027) € 200.000 en wordt niet gelijkgesteld aan USK.

Daarbij wordt onder meer gesproken over een mogelijke verplichting tot het verstrekken van een controleverklaring bij de overdracht van pensioenaanspraken. De definitieve regelgeving is nog niet vastgesteld. Wij volgen de ontwikkelingen en informeren de organisatie zodra meer duidelijkheid bestaat over de gevolgen voor gemeenten en de accountantscontrole.

Actualisatie Algemeen Accountantsprotocol financiële productie-verantwoording Wmo en Jeugdwet 2026: ondergrens blijft € 200.000

Het Algemeen accountantsprotocol financiële productieverantwoording Wmo en Jeugdwet wordt momenteel geactualiseerd. Ten opzichte van het accountantsprotocol 2025 worden geen belangrijke inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd. De ondergrens voor een productieverantwoording met controleverklaring blijft (ook voor 2027) € 200.000 en wordt niet gelijkgesteld aan het Uniform Subsidiekader (USK) zoals initieel het voornemen was. Het staat gemeenten vrij om in hun contracten met zorgaanbieders een lagere grens te hanteren.

Landelijk staat de toegevoegde waarde van productieverantwoordingen met een controleverklaring steeds nadrukkelijker ter discussie. Door de VNG en i-Sociaal Domein wordt gewerkt aan een handreiking om gemeenten te ondersteunen bij het proportioneel en controleerbaar inrichten van hun processen rondom de Wmo en Jeugdwet, o.a. ten aanzien van de prestatielevering van de zorg. Hoewel de ontwikkeling van deze handreiking niet direct de afschaffing van de productieverantwoordingen betekent, onderstreept deze ontwikkeling het belang van een robuuste interne beheersing binnen gemeenten, zeker nu er steeds meer inkoopvormen van de zorg toegepast worden (lumpsum, prestatiegericht, resultaatgericht, trajecten etc.). De verantwoordelijkheid voor het verkrijgen van voldoende zekerheid over de geleverde prestaties en de rechtmatige besteding van middelen blijft immers primair bij de gemeente liggen. Wij adviseren gemeente Lansingerland om bij (toekomstige) andere inkoopvormen van zorg te evalueren of de huidige interne beheersing, met name in het kader van prestatielevering, toereikend is.

3. Observaties en bevindingen interim-controle

3.1 Controleaanpak en aandacht voor fraude, corruptie en non-compliance

3.2 Onze werkzaamheden bij de processen

3.3 Overzicht van onze bevindingen bij de processen

3.4 Overzicht van onze bevindingen t.a.v. de IT en cybersecurity

3.5 Verbijzonderde Interne Controle

3.1 Controleaanpak en aandacht voor fraude, corruptie en non-compliance

De belangrijke aandachtspunten in de controle: management override en (onjuiste) waardering grondexploitaties. De belangrijke aandachtspunten in de controle liggen in lijn met vorig jaar.

Het doel van de jaarrekeningcontrole is een oordeel te geven over de getrouwheid van de jaarrekening 2026 van gemeente Lansingerland

Onze controle richt zich onder meer op de interne beheersing die van belang is voor het opstellen van de jaarrekening. Het doel van onze werkzaamheden is niet om een oordeel te geven over de effectiviteit van de interne beheersing, maar om controlewerkzaamheden te plannen die specifiek voor gemeente Lansingerland het meest passend zijn. Daarnaast kijken wij naar mogelijkheden waarmee gemeente Lansingerland voordeel kan behalen uit onze bevindingen.

Op basis van onze werkzaamheden doen wij, vanuit onze adviserende rol, aanbevelingen voor het (verder) verbeteren van de interne beheersing. Ook informeren wij de raad over tekortkomingen die wij tijdens de controle hebben geconstateerd en geven wij aan in hoeverre het management al maatregelen heeft getroffen om deze te verhelpen.

In deze boardletter rapporteren wij over de bevindingen die tijdens onze controle naar voren zijn gekomen en die naar onze mening voldoende belangrijk zijn om te delen.

Op basis van onze initiële risico-inschatting zien wij (vooralsnog) twee verhoogde risico's voor de jaarrekeningcontrole 2026

In het kader van de controle van de jaarrekening 2026 en onze aanpak hebben wij een zogenaamde initiële risico-inschatting gemaakt. Wij zien de volgende aandachtspunten bij de controle van de jaarrekening van gemeente Lansingerland:

- Management override: In onze controlestandaarden (NV COS) wordt expliciet het risico van management override (bewuste beïnvloeding door het college, de directie of het management van de jaarcijfers) als een belangrijk te onderkennen (standaard) theoretisch risico benoemd. Als accountant moeten wij in onze werkzaamheden hier specifiek aandacht aan besteden. Wij zijn van mening dat de mogelijkheden om buiten de getroffen interne beheersmaatregelen invloed uit te oefenen op de in de jaarrekening gepresenteerde uitkomsten, beperkt zijn. Om het resterende risico te beperken, beoordelen wij schattingsprocessen en bijzondere journaalposten in detail. Wij hebben geen indicaties dat dit risico zich voordoet binnen gemeente Lansingerland, maar zijn op basis van de controlestandaarden verplicht hier in onze controlewerkzaamheden aandacht aan te geven.
- Onjuiste waardering van bouwgronden in exploitatie: gemeente Lansingerland heeft een omvangrijke grondportefeuille en daarnaast is sprake van verschillende schattingselementen met betrekking tot de nog te realiseren kosten en opbrengsten.

In onze controleverklaring rapporteren wij over de belangrijke frauderisico's en de inschatting van het college om risico's vanuit de bedrijfsvoering financieel op te vangen

Als sprake is van belangrijke frauderisico's zullen wij in onze controleverklaring bij de jaarrekening 2026 rapporteren welke werkzaamheden wij hebben uitgevoerd om de belangrijke frauderisico's te mitigeren. Daarnaast rapporteren wij in onze controleverklaring over de inschatting van het college van gemeente Lansingerland om de risico's vanuit de bedrijfsvoering financieel op te vangen en welke werkzaamheden wij op de inschatting van het college hebben uitgevoerd.

3.1 Controleaanpak en aandacht voor fraude, corruptie en non-compliance

Gemeente Lansingerland heeft de basis op orde. Verdere verbetering wordt vormgegeven via de actualisatie van de interne frauderisicoanalyse die naar verwachting in het eerste kwartaal 2027 gereed is.

Op basis van onze besprekingen en controlewerkzaamheden hebben wij geen indicaties voor een materiële fraude

Organisaties in het publieke domein zoals gemeente Lansingerland worden geconfronteerd met uiteenlopende uitdagingen, waaronder schaarste aan personeel en middelen, de impact van social media en AI. In deze dynamische omgeving is het cruciaal dat organisaties zich positioneren als stabiele en betrouwbare partners. Het publieke vertrouwen is daarbij van groot belang. Fraude kan aanzienlijke gevolgen hebben, niet alleen financieel maar ook op het gebied van reputatie.

Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie of een risico omtrent het niet-naleven van wet- en regelgeving. Onze controlewerkzaamheden hebben geen indicaties voor materiële fraude opgeleverd. Wij nemen kennis van de aandacht in de media voor gemeente Lansingerland in relatie tot fraude en corruptie en bepalen of aanvullende werkzaamheden noodzakelijk zijn. Vanuit de media hebben wij geen indicaties voor materiële fraude. In de onderstaande tabel hebben wij onze bevindingen in het kader van fraude(risicobeheersing) en corruptie samengevat:

ONZE BEVINDINGEN IN HET KADER VAN FRAUDE(RISICOBEHEERSING) EN CORRUPTIE			
Aandachtsgebieden	**2026**	**2025**	**Evaluatie**
Up-to-date fraude- en corruptiebeleid	●	●	Gemeente Lansingerland beschikt over verschillende regelingen en maatregelen die bijdragen aan het voorkomen en signaleren van fraude, corruptie en integriteitsschendingen. Hierbij kan worden gedacht aan de gedragscode, de klokkenluidersregeling en overige integriteitsmaatregelen. Daarnaast wordt periodiek gerapporteerd over eventuele incidenten. Wij constateren dat hiermee een goede basis aanwezig is voor het bevorderen van integer handelen binnen de organisatie en het beheersen van frauderisico's.
Doorlopende frauderisicoanalyse	●	●	De gemeente beschikt over een frauderisicoanalyse waarin de belangrijkste frauderisico's binnen de organisatie zijn geïdentificeerd, beoordeeld en geclassificeerd op basis van kans * impact. Wij hebben vastgesteld dat de frauderisicoanalyse uit 2025 momenteel de meest actuele versie betreft. De aandachtspunten die wij in onze boardletter 2025 gerapporteerd hebben worden doorgevoerd in de actualisatie van de interne frauderisicoanalyse die naar verwachting in het eerste kwartaal 2027 gereed is. Ook worden de ontwikkelingen binnen de organisatie en de uitkomsten van de Verbijzonderde interne controles meegenomen in de actualisatie.
Doeltreffend werkende maatregelen voor het beheersen van frauderisico's	●	●	Binnen de materiële processen van gemeente Lansingerland zijn diverse beheersmaatregelen ingericht die bijdragen aan het voorkomen en signaleren van fraude. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan functiescheidingen, autorisaties en Verbijzonderde interne controles. Vanuit onze werkzaamheden tijdens de interim-controle 2026 zien wij dat binnen de materiële processen van gemeente Lansingerland sprake is van een effectieve interne beheersing, rekening houdend met de werkzaamheden van de Verbijzonderde interne controles achteraf.
Het monitoren van de goede werking van de beheersmaatregelen	●	●	Gemeente Lansingerland voert periodiek Verbijzonderde interne controles uit. De resultaten hiervan worden beoordeeld en gebruikt om de processen verder te verbeteren. Tot en met medio 2026 is geen sprake van geconstateerde fraude. Daarnaast hebben de VIC-werkzaamheden geen materiële bevindingen met betrekking tot misbruik en oneigenlijk gebruik opgeleverd.

3.1 Controleaanpak en aandacht voor fraude, corruptie en non-compliance

Gemeente Lansingerland heeft de basis voor de beheersing van frauderisico's op orde en voor 2027 ligt de focus op het actualiseren van de frauderisicoanalyse.

In de onderstaande tabel hebben wij onze bevindingen in het kader van fraude(risicobeheersing) en corruptie samengevat (vervolg):

ONZE BEVINDINGEN IN HET KADER VAN FRAUDE(RISICOBEHEERSING) EN CORRUPTIE			
Aandachtsgebieden	**2026**	**2025**	**Evaluatie**
Frauderesponsplan	●	●	Gemeente Lansingerland beschikt over een geformaliseerd frauderesponsplan. Dit is met voldoende diepgang uitgewerkt. Wij adviseren deze gelijktijdig met de frauderisicoanalyse te actualiseren.
Totaalindruk	●	●	Gemeente Lansingerland heeft de basis voor de beheersing van frauderisico's op orde. De belangrijkste beleidsdocumenten, risicoanalyses en beheersmaatregelen zijn aanwezig en maken onderdeel uit van de reguliere bedrijfsvoering. Voor 2027 ligt de focus met name op het actualiseren van de frauderisicoanalyse, zodat deze blijft aansluiten bij de actuele ontwikkelingen en risico's binnen de organisatie.

Verder zal de functionaris gegevensbescherming in het eerste kwartaal van 2027 een verslag opstellen van de bevindingen en aanbevelingen vanuit de onafhankelijke toezichthoudende rol. Wij zullen kennisnemen van dit verslag. Het verslag geeft onder meer inzicht in de door de functionaris gegevensbescherming gesignaleerde risico's en aandachtspunten op het gebied van gegevensbescherming binnen de organisatie.

De Publieke Managementletter van de NBA en de National Risk Assessment (NRA) kunnen bijdragen aan de (digitale) weerbaarheid van gemeente Lansingerland

De NBA heeft in samenwerking met NOREA en IIA de Publieke Managementletter over digitale weerbaarheid (PML) in de keten gepubliceerd. Deze PML beoogt bestuurders (directie en college), toezichthouders (raad/BAC) en externe en interne accountants te ondersteunen in hun verantwoordelijkheid voor digitale weerbaarheid en ketencontinuïteit en draagt bij aan een scherper en eerlijker beeld van risico's en afhankelijkheden in een steeds complexer ketenlandschap. Wij adviseren gemeente Lansingerland kennis te nemen van de PML en waar nodig 'blinde vlekken' in de huidige digitale weerbaarheid te versterken. Onlangs heeft het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum met de publicatie van de National Risk Assessment (NRA) de grootste corruptierisico's in kaart gebracht. Welke corruptiedreigingen hebben voor Nederland het hoogste risiconiveau? Uitgaande van hun mogelijke impact en de mate waarin deze voorkomen of tegengegaan kunnen worden. Enkele van de grootste risico's gaan o.a. over politieke ambtsdragers. Zij kunnen door criminele organisaties, private partijen of statelijke actoren worden gecorrumpeerd, bijvoorbeeld via omkoping of chantage. Wij adviseren gemeente Lansingerland kennis te nemen van de NRA en - indien noodzakelijk - de interne analyses v.w.b. fraude en corruptie te verrijken met de inzichten van de NRA.

Onze bevindingen ten aanzien van non-compliance

Wij hebben aandacht besteed aan de compliance met de voor de gemeente Lansingerland van toepassing zijnde wet- en regelgeving en overige bepalingen voor zover wij die van belang achten in het kader van onze controle van de jaarrekening. Hierbij hebben wij de naleving van wet- en regelgeving besproken, mede aan de hand van de door de organisatie ingevulde analyse in de compliance-vragenlijst. Bij die werkzaamheden hebben wij geen materiële non-compliance geconstateerd.

3.2 Onze werkzaamheden bij de processen

Op basis van onze observaties tijdens de interim-controle concluderen wij dat de interne beheersing en controleomgeving van gemeente Lansingerland voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole van voldoende niveau is, rekening houdend met de werkzaamheden van de VIC achteraf.

Belangrijkste processen

Aan de navolgende processen hebben wij specifiek aandacht geschonken tijdens onze interim-controle:

- Begroten en verantwoording;
- Memoriaalboekingen;
- Inkopen en aanbesteden;
- Treasury;
- Factuurverwerking en betalingen;
- Personeel;
- Sociaal domein;
- Subsidieverstrekkingen;
- Inkomende (incidentele) subsidies (SiSa);
- Belastingen en heffingen;
- Grondexploitatie, grondaankopen en -verkopen;
- Huuropbrengsten (vanwege monitoring opvolging bevinding, financieel niet in scope);
- Verbonden partijen;
- Verbijzonderde Interne Controle (zie paragraaf 3.5).

Voor elk proces beoordelen wij de volgende onderdelen:

- **AO/IB**: Is sprake van een actuele en toereikende procesbeschrijving met voldoende beheersmaatregelen?
- **IT-maatregelen**: Zijn in en rondom het systeem voldoende waarborgen getroffen ten aanzien van de betrouwbaarheid van de gegevensverwerking?
- **VIC**: Heeft de VIC de interne beheersmaatregelen getoetst en kunnen wij daar gebruik van maken?

Indien al deze vragen positief kunnen worden beantwoord, is gemeente Lansingerland optimaal in control en kunnen ook wij gebruikmaken van de interne beheersing. De vaak tijdrovende en gedetailleerde gegevensgerichte werkzaamheden (die ook nog eens achteraf plaatsvinden), kunnen dan beperkt blijven tot een minimum.

Een totaaloverzicht van de effectiviteit van de processen is opgenomen in paragraaf 3.3.

Vanzelfsprekend geven wij vanuit onze natuurlijke adviesrol aanbevelingen over de wijze waarop verbeteringen in de interne beheersing mogelijk zijn. Daarbij is het van belang dat gemeente Lansingerland zelf de keuze maakt welke mix van interne beheersingsmaatregelen (en dus ook risico's) acceptabel en optimaal worden gevonden. Onze controleaanpak en advisering zullen wij daarop afstemmen.

Op basis van onze observaties tijdens de interim-controle concluderen wij dat de interne beheersing en controleomgeving van gemeente Lansingerland voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole van voldoende niveau is, rekening houdend met de werkzaamheden van de VIC achteraf. We constateren dat gemeente Lansingerland actief aan de slag is/gaat met de opvolging van de bevindingen van voorgaand jaar en proactief hierover terugkoppelt richting haar accountant.

Op de volgende pagina geven wij ons totaalbeeld van de significante processen en het overzicht met de (opgevolgde) bevindingen.

3.3 Overzicht van onze bevindingen bij de processen

De interne beheersing en controleomgeving van gemeente Lansingerland zijn, met inachtneming van de achteraf uitgevoerde werkzaamheden door de VIC, voldoende voor de jaarrekeningcontrole.

Effectiviteit van de significante processen

In het overzicht hieronder geven wij weer in hoeverre de processen voldoen aan de normen. De onderstaande tabel bevat een overzicht van de status per proces. Waar wij hebben aangegeven dat het proces naar onze mening bevindingen bevat, betekent dit dat wij adviseren om hier actie op te ondernemen. Dit wil niet zeggen dat het gehele proces niet goed is opgezet of wordt uitgevoerd.

PROCESSEN				
Proces	Opzet/ bestaan 2026	Opzet/ bestaan 2025	IT-bevindingen (zie 3.4)	VIC (zie 3.5)
Begroten en verantwoording	●	●	–	–
Memoriaalboekingen	●	●	●	●
Inkopen en aanbesteden	●	●	●	●
Treasury	●	●	●	●
Factuurverwerking en betalingen	●	●	●	●
Personeel	●	●	●	●
Sociaal domein	●	●	–	●
Subsidieverstrekkingen	●	●	–	●
Inkomende (incidentele) subsidies	●	●	–	–
Belastingen en heffingen	●	●	–	–
Grondexploitatie, grondaankopen en -verkopen	●	●	–	●
Huuropbrengsten	●	●	–	–
Verbonden partijen	●	●	–	●

Overzicht van de openstaande detailbevindingen

In onderstaand overzicht geven wij ons totaalbeeld van de openstaande detailbevindingen. Als de bevindingen opgevolgd zijn, dan wel gemotiveerd aangegeven wordt dat deze niet opgevolgd worden, zullen wij deze in de eerstvolgende boardletter afvoeren.

OVERZICHT OPENSTAANDE BEVINDINGEN T.A.V. DE PROCESSEN			
Nr.	Detailbevinding	Prio	Voortgang
1	Memoriaalboekingen: functiescheiding wordt niet afgedwongen.	Midden	●
2	Inkopen en aanbesteden: geen zichtbare beoordeling van prestatielevering in de lijn afgedwongen en geen centrale beheersmaatregelen m.b.t. aanbestedingen.	Hoog	●
3	Huuropbrengsten: foutgevoelige registraties in Excel en geen zichtbare vastlegging leegstandscontroles.	Midden	●
4	Sociaal domein: geen controle prestatielevering Pgb's en handmatige vastlegging hercontroles.	Midden	●

Overzicht van opgevolgde detailbevindingen vanuit de boardletter van voorgaand jaar

In onderstaand overzicht geven wij ons totaalbeeld van de opgevolgde detailbevindingen.

OVERZICHT OPGEVOLGDE BEVINDINGEN T.A.V. DE PROCESSEN		
Nr.	Detailbevinding	Voortgang
1	Factuurverwerking en betalingen: controle op betaalbatches vindt niet consequent plaats.	●
2	Personeel: beheersing serviceorganisatie BCS.	●
3	Inkomende (incidentele) subsidies (SiSa): geen sprake van een geformaliseerd proces.	●
4	Grondexploitaties: actualiseren nota grondbeleid.	●

3.4 Overzicht van onze bevindingen t.a.v. de IT en cybersecurity

Onze algemene indruk is dat gemeente Lansingerland op het gebied van IT-beheersing, v.w.b. de jaarrekeningcontrole, in control is. In bredere zin zien we uitdagingen en wordt gewerkt aan een E-visie om het fundament verder op orde te brengen.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is een IT-audit uitgevoerd

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. De IT-audit is primair gericht op de betrouwbaarheid van de gegevensverwerking ten behoeve van de totstandkoming van de jaarrekening. Dit betekent dat de IT-audit zich niet primair richt op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Wij hebben de automatiseringsorganisatie dus uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. Wij hebben in samenwerking met onze IT-auditors een aantal IT General Controls beoordeeld voor Key2Financiën en AFAS Online. De scope van relevante IT General Controls wordt jaarlijks beoordeeld en wijkt hierdoor af van de scope van voorgaand jaar.

Datamigratie- en conversiebeoordelingen van MotionPro naar AFAS Online

Een belangrijke IT-ontwikkeling binnen gemeente Lansingerland is de vervanging van MotionPro door AFAS Online per 1 januari 2026. Bij de implementatie van een nieuw systeem ter vervanging van een ander systeem is dataconversie cruciaal om de volledigheid, betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van data te waarborgen. Daarom is het van belang om gegevensconversie op te nemen als onderdeel van het implementatieproces. Wanneer een organisatie haar processen gaat digitaliseren door nieuwe applicaties te implementeren of bestaande applicaties te vervangen zal mogelijk bestaande data in het nieuwe systeem worden ingelezen. Daarbij kan sprake zijn van conversie, opschoning en verrijking. Voorafgaand aan het inlezen van deze data is het van belang dat een risicoanalyse wordt uitgevoerd om te bepalen hoe en welke data wordt gemigreerd. Daarnaast dient te worden vastgesteld welke controles na afloop worden uitgevoerd en op welke wijze deze worden gedocumenteerd, zodat achteraf beoordeling mogelijk is. Inmiddels heeft een gesprek plaatsgevonden met de projectleider en is (samen) verder uitgewerkt welke controles uitgevoerd moesten worden om de juistheid en volledigheid van de datamigratie vast te stellen. De laatste vastleggingen van de controle van de datamigratie zijn nog onderhanden.

Vanuit de IT-auditwerkzaamheden volgt een aantal aandachtspunten

Vanaf de volgende pagina zijn de bevindingen opgenomen met betrekking tot de opzet en het bestaan van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte IT General Controls voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole. Onze algemene indruk is dat gemeente Lansingerland op het gebied van IT-beheersing, v.w.b. de jaarrekeningcontrole, in control is. In bredere zin zien we uitdagingen en wordt gewerkt aan een E-visie om het fundament verder op orde te brengen.

3.4 Overzicht van onze bevindingen t.a.v. de IT en cybersecurity

Wij hebben de automatiseringsorganisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld.

Overzicht en evaluatie van ITGC - per applicatie, waarbij belangrijkste bevinding toeziet op administrator- en superuser-accounts binnen Key2Financiën

In onderstaand overzicht geven wij een overzicht en evaluatie van de bevindingen per applicatie.

OVERZICHT EN EVALUATIE VAN ITGC - PER APPLICATIE	Key2Financiën		AFAS Online
Logische toegangsbeveiliging	**2026**	**2025**	**2026**
LT.1 - Procedure autorisatiebeheer	🟠	🟠	🟢
LT.2 - Periodieke controle op toegang en juistheid ingerichte autorisaties	🟢	🟢	🟢
LT.3 - Identificatie van gebruikers voor toegang tot applicaties	🟢	🟢	🟢
LT.4 - Authenticatie	🟢	🟢	🟢
LT.5 - Administrator- en superuser-accounts	🔴	🔴	🟢
Change management			
CM.1 - Wijzigingsbeheer applicaties	🟢	🟠	🟠
CM.2 - Gescheiden IT-omgevingen	🟢	🟢	🟢

Overzicht en evaluatie van ITGC - operating system (active directory) toont voldoende beheersingsmaatregelen, net als vorig jaar

In onderstaand overzicht geven wij een overzicht en evaluatie van de bevindingen v.w.b. het operating system.

IT-OMGEVING - OVERZICHT EN EVALUATIE VAN ITGC		
Operating system	**2026**	**2025**
OS.2 - Authenticatie	🟢	🟢
OS.3 - Toegang met hoge privileges	🟢	🟢

Overzicht detailbevindingen t.a.v. IT bevat een nieuwe bevinding

In onderstaand overzicht geven wij een overzicht van de bevindingen en de prioritering voor de opvolging daarvan.

OVERZICHT OPENSTAANDE BEVINDINGEN T.A.V. DE IT			
Nr.	**Detailbevinding**	**Prio**	**Voortgang**
1	LT.1 - Procedure autorisatiebeheer Key2Financiën	Midden	🔴
2	LT.5 - Administrator- en superuser-accounts Key2Financiën	Midden	🟠
3	CM.1 - Wijzigingsbeheer AFAS Online	Laag	NEW

— geen waarneming NEW nieuwe bevinding 🔴 eerder gerapporteerd - geen progressie 🟠 eerder gerapporteerd - enigszins progressie 🟢 eerder gerapporteerd - veel progressie 🟢 toereikend opgevolgd

3.4 Overzicht van onze bevindingen t.a.v. de IT en cybersecurity

Gemeente Lansingerland heeft op hoofdlijnen een volwassen fundament gelegd voor informatiebeveiliging, waarbij meerdere elementen aantoonbaar zijn ingericht in lijn met de NIS2 en Cyberbeveiligingswet.

Gemeente Lansingerland heeft op hoofdlijnen een volwassen fundament gelegd voor informatiebeveiliging, waarbij meerdere elementen aantoonbaar zijn ingericht in lijn met de NIS2 en Cyberbeveiligingswet

De NIS2 (Network and Information Security 2) richtlijn is een update van de NIS-richtlijn en is bedoeld om de cyberveiligheid en de cyberweerbaarheid van essentiële diensten in EU-lidstaten te verhogen. In 2026 is de NIS2 van kracht geworden onder de noemer 'Cyberbeveiligingswet'. Organisaties vallen onder de Cyberbeveiligingswet, als zij actief zijn in aangewezen sectoren en gekenmerkt worden als 'essentiële' of 'belangrijke' entiteit. Overheidsorganisaties vallen onder de NIS2-wetgeving.

Belangrijk is dat NIS2 aanvullende eisen stelt, die niet volledig door het huidige beveiligingsraamwerk worden afgedekt. Dit betekent dat in de komende periode additionele maatregelen moeten worden getroffen om aan NIS2 te voldoen. Bestuurders kunnen aansprakelijk worden gesteld voor inbreuken op de beveiliging. Onafhankelijke toezichthouders zullen toezien op de naleving van de verplichtingen. Het betreft de volgende verplichtingen:

- Zorgplicht: organisaties dienen een risicobeoordeling uit te voeren en op basis daarvan passende maatregelen te nemen om hun diensten te beveiligen. Er dient specifiek beleid te zijn voor o.a. cyberhygiëne, bedrijfscontinuïteit, incident management, leveranciersmanagement (incl. de toeleveringsketen). Wij hebben vernomen dat de gemeente hiervan op de hoogte is en dit projectmatig oppakt als onderdeel van het in 2026 opgestelde implementatieplan.
- Opleidingsplicht: bestuursorganen dienen opgeleid te zijn, evenals werknemers, om cyberrisico's te identificeren, impact te bepalen en beveiligingsmaatregelen te selecteren.
- Meldplicht: cyberincidenten dienen binnen 24 uur bij de toezichthouder te worden gemeld. Tevens dient een cyberincident ook bij een sectorspecifiek Computer Security Incident Response Team (CSIRT) te worden gemeld, wat eventueel hulp en bijstand kan verlenen.
- Registratieplicht: organisaties die onder de Cyberbeveiligingswet vallen, zijn verplicht zich te registreren bij het NCSC. Zij moeten hun organisatie- en domeingegevens actueel houden in het entiteitenregister.

Gemeente Lansingerland heeft op hoofdlijnen een volwassen fundament gelegd voor informatiebeveiliging, waarbij meerdere elementen aantoonbaar zijn ingericht in lijn met de NIS2 en Cyberbeveiligingswet

In het kader van de ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging heeft de Tweede Kamer in 2026 een wetsvoorstel definitief gemaakt dat toeziet op de verplichte implementatie van de NIS2 en Cyberbeveiligingswet (CBW) voor organisaties die als kritiek of essentieel worden beschouwd. Gemeente Lansingerland valt als overheidsinstantie onder deze categorie. Ook het recente incident met het RIS onderschrijft het belang van adequate cyberveiligheid.

Ten opzichte van boekjaar 2025 hebben wij vernomen dat gemeente Lansingerland significante stappen heeft gezet op het gebied van de CBW en naar aanleiding hiervan een zeer sterk fundament heeft neergelegd voor de implementatie van de CBW. Gemeente Lansingerland is in het vierde kwartaal 2025 begonnen met het opstellen van een projectplan met betrekking tot de implementatie van NIS2 en de CBW, welke is gekoppeld aan zogeheten jaarschijven. Per jaarschijf wordt bepaald en vastgelegd welke activiteiten worden uitgevoerd en geïmplementeerd m.b.t. de CBW. Daarnaast is het projectplan onderverdeeld in fases, wat betekent dat het huidige projectplan (in concept) betrekking heeft op 2025 en 2026. Na afronding van deze eerste fase wordt invulling gegeven aan de vervolgfasen.

Wij hebben vernomen dat het projectplan niet het doel heeft om een perfect niveau van de CBW te bereiken, maar om inzicht te verkrijgen in de vereisten van de CBW en waar gemeente Lansingerland op dit moment staat m.b.t. volwassenheid, de benodigde ontwikkeling en investeringen, en de risico's en risicobereidheid die betrekking hebben op de CBW, waarbij de gemeente streeft naar compliance met ruimte voor verbetering op de lange termijn. Hierbij blijkt uit het projectplan dat de implementatie is ingericht als een gefaseerd,

3.4 Overzicht van onze bevindingen t.a.v. de IT en cybersecurity

Wij adviseren maatregelen tijdig te borgen in de lijnorganisatie en de voortgang periodiek te monitoren en op te nemen in de actualisatie van (implementatie)plannen.

meerjarig traject met een pragmatische aanpak, waarbij in de huidige fase de nadruk ligt op het inrichten van governance, het versterken van het ISMS (PDCA-cyclus), het formaliseren van eigenaarschap en verantwoordelijkheden (conform het 3-lijnenmodel) en het adresseren van prioritaire thema's zoals bedrijfscontinuïteit en de beveiliging van de toeleveringsketen. Tevens is sprake van een risico-gedreven benadering, waarin onzekerheden rondom wetgeving, capaciteit en budget expliciet zijn onderkend en meegenomen in de verdere uitwerking. De exacte invulling en de datum van volledige implementatie zijn op dit moment nog niet definitief vastgesteld, mede doordat de nadere uitwerking van de wettelijke vereisten nog gaande is en sprake zal zijn van een gefaseerde implementatie na inwerkingtreding van de wet.

Wij onderkennen dit als een positieve ontwikkeling en constateren dat de gemeente Lansingerland grote stappen zet in de juiste richting. Hierbij adviseren wij gemeente Lansingerland om de ingezette lijn voort te zetten en te blijven focussen op het verder concretiseren van governance, eigenaarschap en risicomanagement. Daarbij achten wij het van belang om prioritaire maatregelen (zoals ISMS-verbeteringen, incidentmanagement en leveranciersmanagement) tijdig te borgen in de lijnorganisatie en de voortgang periodiek te monitoren en op te nemen in de actualisatie van (implementatie)plannen en het vervolg voor 2027. Tevens adviseren wij om, mede gelet op de verwachte toenemende eisen vanuit toezicht en verantwoording, tijdig inzicht te verkrijgen in eventuele capaciteits- en investeringsbehoeften, zodat de gemeente beheerst kan toewerken naar naleving van de CBW.

3.5 Verbijzonderde Interne Controle

Het verder implementeren van het 3-lijnenmodel binnen de verschillende teams is een van de speerpunten van gemeente Lansingerland voor de komende periode. Dit is een ontwikkeling die wij onderschrijven.

Er is een belangrijke coördinerende rol voor de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) weggelegd ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording

De VIC van gemeente Lansingerland is gericht op het verkrijgen van inzicht vanuit de eigen organisatie in de getrouwe en rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, zoals deze in de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording) tot uitdrukking komen. Gemeente Lansingerland heeft de processen zo ingericht dat met name de controlewerkzaamheden, vastleggingen en uitkomsten de basis vormen voor de rechtmatigheidsverantwoording. De verantwoordelijkheden voor de rechtmatigheidsverantwoording liggen echter veel breder; alle organisatieonderdelen en het voltallige college zijn hiervoor verantwoordelijk. Het toetsen op de werking van systemen of het eventueel aanvullen met gegevensgerichte werkzaamheden kan ook bij de teams zelf (eerste lijn) of in de tweede lijn worden belegd. Dan kan de VIC meer acteren als derde lijn waarbij het hun taak is om de betrouwbaarheid van informatievoorziening van de eerste en tweede lijn te beoordelen. Er vindt dan een verschuiving plaats van ‘de VIC als onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording’ naar ‘de VIC als bevestiging van de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording van de verschillende teams’. Dit is een ontwikkeling waar gemeente Lansingerland mee bezig is en die de organisatie helpt meer in control te zijn in de lijn, fouten te voorkomen en het lerend vermogen in en het zelfcontrolerend vermogen van de organisatie te vergroten. In de volgende paragraaf lichten wij dit verder toe.

Het implementeren van het 3-lijnenmodel binnen de verschillende teams is een van de speerpunten voor de komende periode

Gemeente Lansingerland heeft in 2026 het 3-lijnenmodel verder uitgerold binnen de organisatie. In 2026 is het 3-lijnenmodel geïmplementeerd bij Treasury, Memoriaalboekingen (vanaf tweede halfjaar 2026), personele lasten, verminderingen grondexploitaties, huuropbrengsten en overige opbrengsten.

Als we het 3-lijnenmodel bijvoorbeeld betrekken op de teams binnen het sociaal domein dan is onderscheid te maken tussen de consulenten (1e lijn), de kwaliteitsmedewerkers (2e lijn) en de VIC (3e lijn) die een onafhankelijke en objectieve steekproef uitvoert op het proces van toekenningen van zorg. In het kader van de verdere implementatie van het 3-lijnenmodel is onder andere een risicoanalyse gemaakt waarbij inzichtelijk is gemaakt welke maatregelen waar en door wie worden uitgevoerd om risico’s af te dekken.

In het kader van de optimalisatie van de beheersing langs het 3-lijnenmodel zal voor het proces rondom factuurverwerking en betalingen en Europese aanbestedingen worden afgewacht tot volledige implementatie van de contractenbank en de verplichtingenadministratie.

De teammanagers en de domeindirecteur zijn verantwoordelijk voor de sturing en beheersing in de eerste lijn. Stapsgewijs zullen de tweedelijnscontroles uitgevoerd gaan worden door kwaliteitsmedewerkers, businesscontrollers, financial controllers en/of P&C coördinatoren. De VIC gaat in samenwerking met concern control een meer zuivere rol vanuit de derde lijn invullen. Na evaluatie van het 3-lijnenmodel is besloten dat het model gefaseerd wordt uitgerold binnen alle processen en dit blijkt ook uit de verdere implementatie die in 2026 heeft plaatsgevonden.

Het doel van deze verdere implementatie van het 3-lijnenmodel is het creëren van een cultuur waarin risicobeheersing en verantwoording centraal staan. Wij vinden dat gemeente Lansingerland dit jaar ook weer goede stappen heeft gezet door de implementatie van het 3-lijnenmodel binnen diverse processen.

Wij bevelen verder aan om de rollen en verantwoordelijkheden binnen het 3-lijnenmodel per proces duidelijk vast te leggen. Dit kan bijvoorbeeld door deze rollen en verantwoordelijkheden expliciet op te nemen in het IC-plan 2027.

3.5 Verbijzonderde Interne Controle

Gemeente Lansingerland beschikt over een stevige, goed functionerende VIC. Verbeterpunt: zichtbaar vertalen van het (volledige) normenkader naar het toetsingskader.

Wij hebben enkele observaties en aanbevelingen om de kwaliteit van de VIC-werkzaamheden en het lerend en zelfcontrolerend vermogen van de organisatie te vergroten

In het kader van onze interim-controle hebben wij het VIC-plan 2026, de steekproefmethodiek, de kwaliteit en diepgang van de documentatie, de foutevaluatie en de (tussentijdse) rapportages van de VIC beoordeeld. Hieruit volgen de volgende observaties en aanbevelingen:

- Vertaling van normenkader naar toetsingskader: Een belangrijk verbeterpunt blijft het concreet en aantoonbaar vertalen van het volledige normenkader naar het toetsingskader, zodat de volledigheid van de toetspunten binnen de geplande VIC-werkzaamheden is gewaarborgd. Hierdoor blijft het risico bestaan dat niet alle relevante toetspunten in de VIC worden betrokken.
- Meer datagedreven controleren: De VIC maakt bij de uitvoering van de interne controlewerkzaamheden in beperkte mate gebruik van innovatieve (AI-)tools of data-analyse. Het is nog onduidelijk wanneer de implementatie van de RPA-bots verder wordt voortgezet. Wij zien op dit moment in elk geval mogelijkheden voor data-analyses op de uitgevoerde betalingen, factuurverwerking en sociaal domein.
- Explicietere vastlegging prestatielevering bij termijnfacturen: Wij constateren dat de VIC bij investeringen en inkopen in de basis goed wordt uitgevoerd. Wel zien wij ruimte om de beoordeling van de prestatielevering, met name bij grotere projecten en termijnstaten, explicieter vast te leggen. Hierdoor wordt beter zichtbaar of en wanneer de prestatielevering heeft plaatsgevonden en kan de VIC een sterkere signalerende functie richting de lijn vervullen.

